

УДК 338

Т.Б. ГАВРИЩУК

Міжрегіональна Академія управління персоналом

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ**

Проаналізовано сучасний стан підприємств легкої промисловості України. Розглядаються законодавчі акти, якими регулюється діяльність підприємств легкої промисловості та надані пропозиції щодо удосконалення державного управління підприємств легкої промисловості України.

Ключові слова: державна підтримка, нормативно-правові акти, законодавче регулювання, легка промисловість.

В умовах посилення глобальної конкуренції та транснаціоналізації, поряд із втратою значної частки внутрішніх і зовнішніх ринків, загострюється проблема відновлення діяльності національних товаровиробників. Одним з найважливіших завдань держави на сучасному етапі розвитку є регулювання розвитку промислового виробництва, зокрема внутрішнього ринку продукції легкої промисловості.

Легка промисловість тісно пов'язана з багатьма суміжними галузями промисловості та обслуговує весь господарчий комплекс, сприяє розвитку сільського господарства, хімічної та машинобудівної промисловості і тим самим підвищує економічну і стратегічну безпеку держави. Тому в нових геополітичних умовах розвинені країни приділяють особливу увагу розвитку цієї галузі, розглядають її як пріоритетну й надають їй істотну державну підтримку [10]. В нашій країні легка промисловість потребує великої підтримки з боку держави у вигляді відповідних стратегічних програм розвитку галузі.

Світова фінансова криза на фоні загального сповільнення темпів виробництва промислової продукції значно послабила позиції підприємств легкої промисловості та унеможливила в окремих випадках виживання вітчизняного виробника у конкурентній боротьбі. Основні проблеми щодо забезпечення можливостей до прогресивного розвитку вітчизняних виробників галузі залишаються незмінними: неможливість конкурувати із дешевими товарами Китаю та Туреччини (як правило, низької якості); значна частка на споживчому ринку одягу та взуття «секонд-хенд»; неефективність використання систем давальницької сировини; необхідність капітального оновлення виробництва та запровадження новітніх технологій тощо. Великі підприємства поряд з недостатньою завантаженістю потужностей характеризуються незначною гнучкістю, що вимагає перегляду підходів до управління на рівні з підтримкою з боку держави [6].

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є державне управління підприємствами легкої промисловості України. Застосовано дедуктивні, інструктивні, статистичні методи дослідження.

Питанням державної підтримки діяльності підприємств легкої промисловості України присвячені праці таких вітчизняних вчених, як М. Войнаренко, О. Волков, А. Гречан, Ю. Звягінцева, С. Ілляшенко, О. Лабурцевої, О. Луговського, О. Малиш, І. Тарасенко та інших.

На даний момент, незважаючи на велику кількість досліджень у галузі легкої промисловості, залишається недостатньо опрацьованою проблема вибору та обґрунтування державної стратегії розвитку вітчизняних підприємств легкої промисловості.

Постановка завдання

Метою статті є дослідження основних аспектів державного управління підприємствами легкої промисловості України.

Результати та їх обговорення

Протягом останніх років легка промисловість України зіткнулась з рядом проблем, які призвели до стійкого погіршення показників її діяльності [10]. У 2005–2009 рр. у легкій промисловості України відбувалось падіння обсягів виробництва (рис. 1).

У 2008 – 2009 рр. темпи падіння були найбільшими (10,6 % і 25,8% відповідно), що зумовлено впливом світової фінансово-економічної кризи та вступом України до СОТ (було скасовано митні тарифи на товари легкої промисловості, які, пересічно склали 8% – для тканин і 12% – для одягу, що створило умови для нарощування імпорту цих товарів та загострення конкуренції на внутрішньому ринку). У 2010 р. зростання виробництва склало 7,8% у порівнянні з 2009 р. [3].

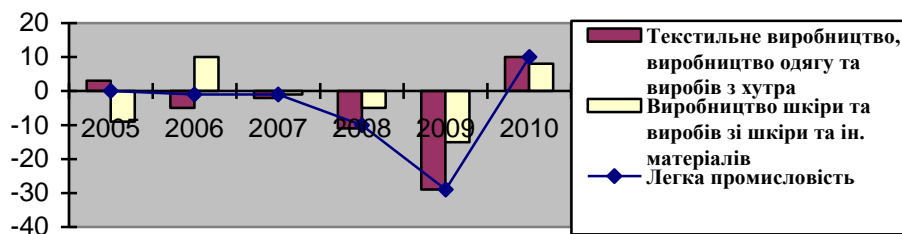

Рис.1. Темпи зростання/падіння виробництва продукції легкої промисловості, %.[3]

Реалізація продукції легкої промисловості у 2005–2008 рр. зростала попри падіння обсягів виробництва у цей період (рис. 2), що пояснюється, насамперед, дією цінового чинника [3].

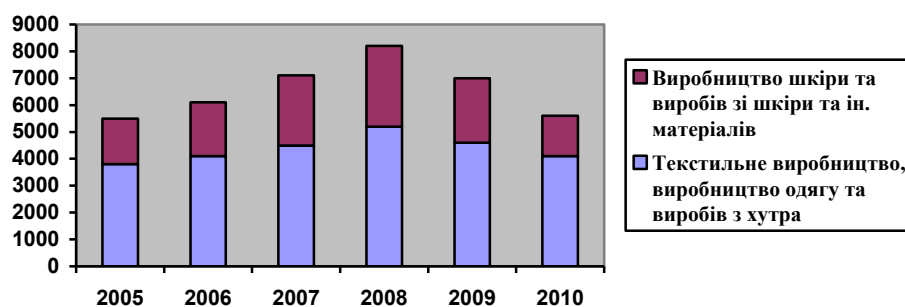

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізації продукції легкої промисловості, млн грн.[3]

Головними причинами скрутного становища легкої промисловості, які, на думку фахівців, мають системний характер, є [10]:

– посилення негативного впливу фінансової кризи, внаслідок чого підприємствам був обмежений доступ до кредитування на поповнення обігових коштів для закупівлі сировини, допоміжних матеріалів та запасних частин;

– посилення конкуренції на ринку у зв'язку з різким зростанням імпорту товарів легкої промисловості внаслідок дуже ліберальних умов вступу України до СОТ;

- недостатній досвід роботи вітчизняного бізнесу в умовах жорсткої конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, низький рівень маркетингу на підприємствах;
- технічна й технологічна відсталість легкої промисловості від зарубіжних країн, значний рівень зносу основних засобів, що виражається у високій матеріалоемності, енергоємності й трудомісткості виробництва;
- низький рівень інвестування галузі, що унеможливує оновлення морально і фізично застарілого устаткування і створення сучасної технологічної бази легкої промисловості, необхідної для розвитку і фінансової усталеності підприємств;
- відсутність на ринку вітчизняного обладнання для легкої промисловості, що відповідає сучасним стандартам за показниками продуктивності, надійності, матеріало- і енергоємності, внаслідок розвалу відповідної галузі машинобудування;
- нерозвиненість логістичної інфраструктури (дилерських мереж, дрібнооптових ринків, магазинів тощо);
- низький рівень інноваційної діяльності галузі, наслідком чого є слабка конкурентоспроможність вітчизняних товарів, низька частка «ноу-хау» і інноваційної продукції в обсязі продажів на внутрішньому й світовому ринках;
- зменшення обсягів вітчизняних ринків сировини (зокрема, льоноволокна, вовни тощо), а також втрата ринків сировини і збуту продукції в межах СНД;
- дефіцит висококваліфікованих фахівців на більшості підприємств (досвідчених менеджерів, дизайнерів та кваліфікованих спеціалістів за всіма технологічними процесами тощо);
- низький рівень якості вітчизняної продукції легкої промисловості;
- нерозвиненість індустрії моди в Україні, відсутність вітчизняних брендів, внаслідок чого швейні виробництва зорієнтовані лише на виробництво, а не на кінцевого споживача;
- значне збільшення собівартості продукції через стрімке зростання цін на сировину та енергоносії;
- зниження купівельної спроможності населення через значне зменшення реальних доходів;
- неефективна державна політика в сфері захисту галузі від несумлінної конкуренції з боку «тіньового» імпорту й контрафактної продукції;
- несприятливі інституціональні умови ведення бізнесу в Україні, що обумовлюють високий рівень трансакційних витрат (складне податкове адміністрування та технічне регулювання, високий рівень корупції тощо).

Таким чином, існуючі системні проблеми у галузі легкої промисловості обумовлені не тільки внутрішньогалузевими причинами, а й інституціональними перетвореннями і змінами, що відбуваються в національній економіці й у сфері законодавчої й зовнішньоекономічної політики країни, а також зі змінами у світовій економіці [10]. Вирішення системних проблем легкої промисловості потребує не окремих заходів, а цілісної послідовної державної політики, що має базуватися на системній стратегії підтримки цієї галузі, яка передбачає гармонізацію державного регулювання у різних сферах управління: податковій, митній, фінансово-інвестиційній, інноваційній, інституціональних перетворень, міжнародних відносин тощо. Крім того, у контексті виконання Україною міжнародних зобов'язань, впровадження

механізмів стимулювання зростання виробництва у легкій промисловості мають бути узгодженими з практикою надання державної допомоги у межах СOT і ЄС [7].

Для збільшення економічної ефективності державних програм підтримки розвитку легкої промисловості згідно із стандартами СOT і ЄС «слід здійснити структурну переорієнтацію державної допомоги України від галузевих та цільових форм підтримки галузей промисловості до підтримки на горизонтальні цілі, спрямованої на підвищення загальної конкурентоспроможності вітчизняних виробників: розвиток інфраструктури, підтримку інноваційної та науково-дослідної діяльності виробників, стимулювання навчання та перекваліфікації робочої сили та управлінців, розвиток малого бізнесу, впровадження нових стандартів якості» [10].

Відповідно до проекту «Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості на період до 2020 року» [2] шлях розвитку легкої промисловості має бути досягнуто за рахунок збільшення обсягів вітчизняного виробництва з орієнтацією на українського споживача, що передбачається здійснити в результаті ефективного використання сировинної бази і посилення захисту вітчизняного виробника шляхом створення системи захисту внутрішнього ринку, зокрема від контрабандного ввозу товарів та тінювого виробництва.

Новим Податковим кодексом передбачено звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від основної діяльності, підприємств легкої промисловості з 1 січня 2011 року строком на 10 років [1]. Цей захід не стосується підприємств, які виробляють продукцію з давальницької сировини. Водночас визначено річний період, впродовж якого підприємства, що працюють за давальницькими схемами та мають угоди про таке виробництво з терміном виконання у цей період, також підпадають під дію цього положення. Важливо, що кошти, вивільнені від оподаткування, повинні спрямовуватись на збільшення обсягів виробництва, модернізацію устаткування, запровадження новітніх технологій [5].

Застосування пільгової ставки податку на прибуток для підприємств легкої промисловості є проявом регулюючої функції податків, яка може сприяти збільшенню обсягів виробленої продукції на території країни, і, як результат, зменшенню обсягів імпорту. Але зрозуміло, що синергетичного ефекту відносно поліпшення ситуації у галузі легкої промисловості можна досягти лише при реалізації заходів продуманої податкової та економічної політики з боку держави [4].

Аналіз тактичних заходів держави для покращення ситуації в галузі вказав на таку спрямованість державних нормативно-правових актів [7]:

1. Захист національного виробника (Закони України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» та «Про внесення змін до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту»). Запроваджена в 2009 р. цільова тимчасова надбавка до ставок ввізного мита в розмірі 13% стосовно готового одягу та взуття (крім її частин), що ввозяться на територію України в режимі імпорту, за винятком сировини. Станом на 2009 р. щодо товарів легкої промисловості для захисту національних товаровиробників:

– встановлено антидемпінгове мито на штучне хутро та вироби з нього в розмірі 179,7% і полотно трикотажне ворсове (включаючи довговорсові полотна) й полотно махрове в розмірі 53,29% виробництва Республіки Білорусь;

– встановлено антидемпінгове мито в розмірі 140% на полотно ворсове (включаючи довговорсове полотно) та полотно махрове, виготовлене в Китайській Народній Республіці та Республіці

Корея;

– встановлено спеціальне мито на інші трикотажні полотна: з бавовни, невібілені (сирові) або вибілені, пофарбовані, вибивні (незалежно від країни походження та експорту);

– встановлено спеціальне мито на деякі види бавовняних тканин (незалежно від країни походження та експорту).

2. Детінізація внутрішнього ринку. З метою забезпечення рівних умов діяльності всіх підприємств стосовно оподаткування пропонується відновити постанову стосовно скасування можливостей суб'єктів підприємницької діяльності, які є фізичними особами, бути одночасно платниками єдиного податку та податку на додану вартість (ПДВ).

3. Виправлення недосконалості митної й податкової політики шляхом недопущення Державною митною службою й Державною прикордонною службою ввезення в Україну товарів легкої промисловості, що імпортуються із заниженням митної вартості та контрабандних товарів легкої промисловості.

4. Упорядкування ввезення на митну територію України товарів «секонд-хенд» шляхом запровадження Міністерством охорони здоров'я та Державною прикордонною службою обов'язкової санітарно-епідеміологічної експертизи імпортованих в Україну товарів (одяг, інші вироби), що були у використанні («секонд-хенд»), відповідно до вимог статті 16 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Для обмеження ввезення товарів Мінпромполітики направлено пропозиції до Держмитслужби «Про затвердження переліку пунктів пропуску на митному кордоні України, через які здійснюється ввезення на митну територію України та переміщення транзитом суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності одягу та інших виробів, що використовувалися», а саме передбачити пунктом 2 проекту розпорядження безумовне виконання Міністерством охорони здоров'я статті 16 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» стосовно запровадження обов'язкової санітарно-епідеміологічної експертизи імпортованих товарів легкої промисловості, що були у використанні.

Легка промисловість нині знаходиться у складному становищі, змінити яке можливо тільки за наявності державної системної стратегії розвитку галузі і відповідних програм, які мають забезпечити перехід галузі на інноваційну модель розвитку, орієнтовану на підвищення її конкурентних переваг і збільшення випуску конкурентоспроможної продукції. При цьому при розробці стратегії особливу увагу необхідно приділити наступним найважливішим стратегічним напрямкам економічного й соціального розвитку легкої промисловості: захисту внутрішнього ринку від незаконного обігу товарів, стимулюванню експорту вітчизняної продукції, підвищенню конкурентного рівня легкої промисловості, інвестиційної, бюджетної й експортної привабливості; розробці ефективних механізмів стимулювання інвестиційної активності, залучення інноваційних фондів розвитку й іноземних інвестицій; стимулюванню технічного переозброєння підприємств, впровадження сучасних технологій для прискорення модернізації виробництва, формування умов для розвитку НДДКР у даній сфері, розвиток системи підготовки кадрів (як включеної в систему професійної освіти, так і корпоративних систем підвищення кваліфікації); формуванню цивілізованого споживчого ринку й ринкової інфраструктури, розвиток міжрегіональної й міжгалузевої товаропровідної мережі, комерційних зв'язків із країнами ближнього й дальнього зарубіжжя; використанню механізмів державно-приватного партнерства в цілях

залучення інвестицій в галузь; забезпеченню моніторингу ринків, надання консультативної, інформаційної та управлінської підтримки з питань експортної діяльності, кон'юнктури зовнішніх та внутрішніх ринків, якості продукції, рекламної діяльності, підвищення кваліфікації тощо.

Висновки

Шлях до становлення вітчизняної легкої промисловості, підвищення її конкурентоспроможності безпосередньо залежить від політики держави, яка має сприяти розробці комплексу заходів економічного і організаційного характеру. Активна законодавча підтримка може стати дієвим інструментом як структурної перебудови економіки, так і підвищити ефективність і конкурентоспроможність національного виробництва, особливо якщо вона буде спиратися на державну концепцію розвитку промисловості. Програми, законодавчі акти, що розробляються сьогодні в Україні, мають сприяти розвитку промислового комплексу країни, проте вони не повною мірою відповідають державній концепції розвитку промисловості. Отже, питання правового регулювання державної діяльності потребує подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Україна. Кабінет Міністрів. Проект «Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості на період до 2020 року» [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, електронна база. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
3. Реструктуризація промисловості України у процесі посткризового відновлення. – К.: НІСД, – 2011. – 54 с.
4. Колупаєва І.В. Приходько Н.І. Пільгова ставка з податку на прибуток підприємств як стимул розвитку економіки // Науковий журнал : ХНЕУ, – 2011. – №4. – С. 98-101.
5. Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В., Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів // ВІСНИК ХНЕУ, – 2011. – №3. – С. 5-12.
6. Мірко Н.В. Оцінка стану та тенденцій розвитку внутрішнього ринку продукції легкої промисловості.
7. Нефьодова Ю.В. Напрямки розвитку легкої промисловості України // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. Гуманітарні науки. – 2010. – №3. – С. 20-25.
8. Новосьолова О.С. Остапенко А.С. Особливості зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств // Міжнародна інтернет – конференція Формування та розвиток економіки в сучасних умовах господарювання. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.viem.edu.ua/>.
9. Носова Н.І. Проблеми розвитку підприємництва в легкій промисловості України // Економічні інновації. Вип. 38: Формування економічних стратегій розвитку підприємництва, регіону, держави. Зб. наук. праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, – 2009. – С. 144-161.
10. Носова Н.І., Сараєва І.М. Стратегічні напрямки державної підтримки легкої промисловості України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі // Економічні інновації. – 2012. – № 47. – С. 165-177.

Стаття надійшла до редакції / Article received: 12.06.2013

Государственное управление предприятиями легкой промышленности Украины

Гаврищук Т.Б.

Межрегиональная академия управления персоналом

Проанализировано современное состояние предприятий легкой промышленности Украины. Рассматриваются законодательные акты, регулирующие деятельность предприятий легкой промышленности и представлены предложения по совершенствованию государственного управления предприятий легкой промышленности.

Ключевые слова: государственная поддержка, нормативно-правовые акты, законодательное регулирование, легкая промышленность.

Interregional Academy of Personnel Management

T. Gavryshchuk

Government Management of Enterprises of Light Industry of Ukraine

Contemporary state of light industry enterprises of Ukraine has been analyzed. Legislative acts regulating the activities of light industry enterprises were considered. Proposals aimed at improvement of government management of light industry enterprises have been presented.

Key words: government support, regulations, legislative regulation, light industry.